

เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการ
ของ 30 ปี ความสัมพันธ์ไทย - จีน 600 ปี ชำปองกง/เจิ้งเหอ กับอยุธยาและอุษาคเนย์
วันศุกร์ที่ 25 พฤศจิกายน 2548

เอกสารหมายเลข 7

30 ปีความสัมพันธ์ไทย-จีน: ปัจจุบันและอนาคต

วรศักดิ์ มหัทธโนบล

".....ความสัมพันธ์ไทย-จีนโดยทั่วไปแล้วมักจะมีมุมมองกันว่า เป็นความสัมพันธ์ที่เต็มไปด้วยความราบรื่น ซึ่งจริงๆ ก็เป็นเช่นนั้นโดยภาพรวม แต่ความราบรื่นนี้มิได้หมายความว่า ความสัมพันธ์ของทั้งสองจะไม่มีเงื่อนไขข้อใดมากำหนด และเงื่อนไขข้อที่ว่านี่เองที่จะชี้ว่า อนาคตของความสัมพันธ์ไทย-จีนจะเป็นอย่างไรต่อไป เพราะ 30 ปีที่ผ่านมาและกำลังจะผ่านไปนั้น สถานการณ์โลกได้เปลี่ยนแปลงไปแล้วไม่น้อย และเมื่อเปลี่ยนแปลงไปก็ย่อมหมายถึงเงื่อนไขที่เปลี่ยนแปลงไปด้วย....."

....หากไทยยังคงเห็นความสำคัญที่จะดำรงรักษาความสัมพันธ์กับจีนให้ราบรื่นต่อไป ความจำเป็นทั้งระยะสั้นและระยะยาวนับจากนี้ไปก็คือ การสร้างสถานะให้กับจีนศึกษา (Chinese Studies) ในไทยให้ก้าวหน้าและมั่นคงกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งหากวัดจากการเปลี่ยนแปลงและความเป็นจริงของสถานการณ์ที่เกิดและเป็นอยู่ในทุกวันนี้แล้ว ไทยควรมีนักวิชาการทางด้านจีนศึกษาไม่ต่ำกว่า 50 คน และจนถึงปี 2020 หรือเมื่อ "ประชาคมเอเชียตะวันออก" (East Asian Community, EAC) ถูกจัดตั้งขึ้นมาจริง (ที่จีนมีส่วนร่วมอย่างสำคัญและอาจเป็นแกนนำของประชาคมนี้) ไทยก็ควรมีนักจีนศึกษาไม่ต่ำกว่า 100 คน...."

30 ปีความสัมพันธ์ไทย-จีน: ปัจจุบันและอนาคต

วรศักดิ์ มหัทธโนบล*

30 ปีของความสัมพันธ์กับใครก็ตามนับเป็นเวลาที่ไม่น้อย โดยเฉพาะกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับบุคคลที่อาจจะหมายถึงความสนิทสนมกลมเกลียวและรู้จักกันและกัน แต่ถ้าเป็นความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับรัฐแล้วความยาวนานอาจไม่ใช่เครื่องบ่งชี้ภาวะดังกล่าว ด้วยเหตุนี้ จึงมีหลายรัฐที่มักเกิดเรื่องขุ่นเคืองใจกันอยู่เสมอ ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะความสัมพันธ์ระหว่างรัฐมีเงื่อนไขปัจจัยหลายอย่างหลายประการที่ซับซ้อนกว่าความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลนั่นเอง

ความสัมพันธ์ไทย-จีนโดยทั่วไปแล้วมักจะมองกันว่า เป็นความสัมพันธ์ที่เต็มไปด้วยความราบรื่น ซึ่งจริงๆ ก็เป็นเช่นนั้นโดยภาพรวม แต่ความราบรื่นนี้มีได้หมายความว่า ความสัมพันธ์ของทั้งสองจะไม่มีเงื่อนไขปัจจัยอื่นใดมากำหนด และเงื่อนไขที่ว่านี่เองที่จะชี้ว่า อนาคตของความสัมพันธ์ไทย-จีนจะเป็นอย่างไรต่อไป เพราะ 30 ปีที่ผ่านมาและกำลังจะผ่านไปนั้น สถานการณ์โลกได้เปลี่ยนแปลงไปแล้วไม่น้อย และเมื่อเปลี่ยนแปลงก็ย่อมหมายถึงเงื่อนไขปัจจัยที่เปลี่ยนแปลงไปด้วย

ดังนั้น ความสัมพันธ์ไทย-จีนจาก 30 ปีที่ผ่านมาจะยังคงรักษาความราบรื่นโดยภาพรวมได้ต่อไปหรือไม่ั้น การทำความเข้าใจกับเงื่อนไขปัจจัยต่างๆ จึงมีความสำคัญต่อการพิจารณาโจทย์ข้อที่ว่าอยู่ไม่น้อย

ไทย-จีนเมื่อ 30 ปีก่อน

เป็นที่รู้กันดีว่า สถานการณ์ของไทยและจีนเมื่อ 30 ปีก่อนนั้นมีความแตกต่างกันอย่างยิ่ง เวลานั้นจีนต้องเผชิญกับปัญหาการเมืองภายใน ที่ฝ่ายหนึ่งซึ่งเป็นนักปฏิบัติและมองโลกจากความเป็นจริงถูกปฏิเสธจากอีกฝ่ายหนึ่ง

ที่มองโลกด้วยสายตาสังคมนิยมอย่างเข้มข้น ฝ่ายแรกนั้นเคยมีบทบาทสูงในทางการเมืองมาก่อนที่จะถูกฝ่ายหลังปฏิเสธ⁽¹⁾

ดังนั้น ทักษะของฝ่ายแรกจึงไม่ได้มองประเทศโลกที่สามเป็นศัตรูไปเสียหมด ถึงแม้จะมีบางประเทศในกลุ่มนี้มีนโยบายที่ต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ก็ตาม ด้วยเหตุนี้ ฝ่ายแรกจึงมีความคิดและความพยายามที่จะผูกมิตรไมตรีกับประเทศโลกที่สามอยู่เสมอ ซึ่งในกรณีนี้มีไทยรวมอยู่ด้วย แต่ด้วยเหตุผลข้างต้น สิ่งที่ยุทธศาสตร์นี้คิดจึงไม่อาจเกิดเป็นจริงได้ โดยเฉพาะเมื่อมีผู้นำในฝ่ายนี้หลายคนถูกเขี่ยตกเวทีการเมืองไป และข้อกล่าวหาหนึ่งก็คือ เป็นเพราะแกนนำของฝ่ายนี้คิดที่จะคบหากับศัตรู (ทางชนชั้น)

ส่วนไทยในเวลานั้นตกอยู่ในภาวะที่สับสน เมื่อสหรัฐอเมริกาที่ไทยอิงแอบอยู่ได้เปิดความสัมพันธ์กับจีนขึ้นมาในต้นทศวรรษ 1970 ทั้งที่สหรัฐฯ เองเป็นผู้เป่าหูไทยมาโดยตลอดว่า จีนคือศัตรูตัวฉกาจทั้งของตนและของไทย แต่เมื่อสหรัฐฯ ไปเปิดสัมพันธ์กับจีนเช่นนี้ ชนชั้นนำก็ถึงกับ "วงแตก" โดยฝ่ายหนึ่งคิดว่า จีนไม่น่าจะเป็นภัยอีกต่อไป แต่อีกฝ่ายหนึ่งคิดว่า จีนยังเป็นภัยอยู่เหมือนเดิม อย่างน้อยก็เห็นได้ชัดว่า จีนยังคงสนับสนุนขบวนการคอมมิวนิสต์ไทยอยู่ ชนชั้นนำของไทยใช้เวลาในช่วงครึ่งแรกของทศวรรษ 1970 ในการถกเถียงเรื่องดังกล่าว จนกระทั่งหลังการปฏิวัติเดือนตุลาคม 1973 ไปแล้วสองปี ข้อถกเถียงนั้นก็ได้อธิบาย

แต่ใครจะไปรู้ว่า ในห้วงเวลาเดียวกันนี้เองที่สถานการณ์ในจีนได้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นมา เมื่อฝ่ายนักปฏิบัติที่ถูกเขี่ยตกเวทีการเมืองเมื่อก่อนหน้านี้ได้กลับเข้ามามีตำแหน่งสูงทางการเมืองอีกครั้งหนึ่ง กลุ่มผู้นำเหล่านี้จึงได้รื้อฟื้นความคิดเดิมของพวกเขาขึ้นมา "ปิดฝุ่น" ใหม่ และหนึ่งในความคิดนั้นก็คือ การแสดงออกอย่างเปิดเผยในอันที่จะมีความสัมพันธ์กับประเทศโลกที่สามอย่างไทย ทั้งที่รัฐอยู่เดิมบอกว่า ยังไงเสียชนชั้นนำของไทยคงไม่ละทิ้งจุดยืนในการต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ไปง่าย ๆ

มีหลักฐานหลายแห่งที่บอกให้รู้ว่า ผู้นำจีนเวลานั้นมีความสุขพออ่อนน้อมถ่อมตนยิ่งในสายตาของผู้นำไทย เมื่อไทยเดือดร้อนเรื่องน้ำมัน ผู้นำจีนก็ไม่ลังเลที่จะเสนอขายให้ใน "ราคามิตรภาพ" (จนคำคำนี้ได้ติดปากคนไทยมา

จนทุกวันนี้) หรือเมื่อผู้นำไทยกล่าวชื่นชมผลงานในการพัฒนาประเทศของจีน ผู้นำจีนก็ถ่อมตัวว่า ตนยังล้าหลังอ่อนด้อยอยู่และยังต้องศึกษาปรับปรุงตนเองอีกมาก พร้อมกันนั้นก็ไม่มีที่ที่จะกล่าวชมไทยกลับมากว่า ไทยต่างหากที่เจริญกว่าจีน ฯลฯ

ภายใต้สถานการณ์เช่นว่านั่นเอง พอถึงปี 1975 ทั้งสองจึงได้ลงนามสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตขึ้นมาในที่สุด โดยที่ต่างฝ่ายต่างไม่รู้ว่าหลังจากนี้ต่อไปตนจะต้องเผชิญกับเหตุการณ์ภายในของตนอย่างไรบ้าง ซึ่งนับเป็นตลกร้ายทางการเมืองอย่างยิ่ง

เหตุการณ์ภายในที่ว่าก็คือ ทางฝ่ายจีนหลังจากเปิดสัมพันธ์กับไทยยังไม่ทันครบปีดี กลุ่มผู้นำที่เป็นนักปฏิบัตินักไม่ตายลงก็ถูกเหวี่ยงตกเวทีการเมืองอีกครั้งหนึ่ง และก็ได้โดยฝีมือของปฏิปักษ์คนเดิม เป็นอยู่แต่ว่า การถูกเหวี่ยงครั้งนี้ไม่ได้ตั้งอยู่บนฐานที่มั่นคงดังแต่ก่อนอีกต่อไป เพราะฝ่ายที่เหวี่ยงนั้นด้อยพลังในทางการเมืองลงไปทุกที

ส่วนเหตุการณ์ภายในไทยก็คือ ทั้งก่อนและหลังเปิดสัมพันธ์กับจีนนั้นปรากฏว่า ขบวนการซ้ายไทยได้เติบโตขึ้นอย่างรวดเร็วอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน ที่สำคัญคือ เห็นได้ชัดว่าซ้ายไทยมีแนวโน้มที่จะนิยมซ้ายแบบจีนมากกว่าแบบอื่น ซ้ายร้ายซ้ายจีนที่ตนนิยมนั้นกลับเป็นซ้ายที่มีความคิดชุดเดียวกับฝ่ายที่มองโลกด้วยสายตาสังคมนิยมที่เข้มข้น อันเป็นฝ่ายเดียวกับที่เหวี่ยงผู้นำนักปฏิบัตินักให้ตกจากเวทีการเมืองไป และกำลังมีพลังทางการเมืองที่อ่อนด้อยลงทุกที

เหตุการณ์ภายในจีนและไทยดังกล่าวได้เดินมาถึงจุดจบโดยตัวของมันเองในวันหนึ่ง และให้บังเอิญว่าเป็นวันเดียวกันเสียด้วย วันนั้นคือวันที่ 6 ตุลาคม 1976 ในวันนั้น ผู้นำจีนที่อยู่ฝ่ายนักปฏิบัตินักได้วางแผนเข้าจับกุมแกนนำของฝ่ายที่ซูดงสังคมนิยมอย่างเข้มข้น ส่วนในไทย, แกนนำฝ่ายขวาจัดได้ใช้กำลังทหารและตำรวจเข้าปราบปรามนิสิต-นักศึกษาและประชาชนในใจกลางพระนครด้วยความทารุณโหดร้าย และในเย็นวันนั้นเอง ฝ่ายขวาจัดก็ทำการรัฐประหารยึดอำนาจรัฐบาลพลเรือนได้สำเร็จ

ผลก็คือ เหตุการณ์ในจีนได้เท่ากับเป็นหลักหมายที่บ่งบอกการสิ้นสุด

ลงของขบวนการซ้ายจัด ส่วนในไทยเท่ากับเป็นหลักหมายของการเริ่มต้นปฏิบัติการที่เป็นจริงของฝ่ายซ้ายในเมือง ที่เดินทางเข้าเขตป่าเขาไปร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท.) เพื่อทำการปฏิวัติประเทศไทยภายใต้แนวความคิดซ้ายที่มีอิทธิพลของฝ่ายซ้ายจัดของจีนเจ๋อป๋อหยู

กล่าวให้เข้าใจง่ายขึ้นก็คือว่า ในขณะที่เหตุการณ์ในจีนนำไปสู่จุดจบของความคิดซ้ายจัด แต่ในไทยกลับเป็นจุดเริ่มต้นของการนำความคิดซ้ายจัดไปใช้โดยนิสิต-นักศึกษา และปัญญาชน (ถึงแม้จะไม่ใช่ทุกคนก็ตาม) ที่ซึ่งต่อไปเมื่อพวกเขาคิดได้แล้ว ความคิดของพวกเขาจะมีส่วนไม่น้อยในการสั่นสะเทือน พคท.

เหตุการณ์ทั้งหมดที่กล่าวมานี้ เป็นเพียงเงื่อนบังจ้ายที่เกิดขึ้นภายในจีนและไทยเมื่อ 30 ปีก่อน และเมื่อทั้งสองเปิดความสัมพันธ์ทางการทูตขึ้นกันในปี 1975 ความสัมพันธ์นั้นก็ถูกแวดล้อมด้วยเงื่อนบังจ้ายดังกล่าวเพียงชั่วเวลาปีเศษ ก่อนที่เหตุการณ์ใหม่ๆ จะนำพาให้ทั้งสองต้องพบกับเงื่อนบังจ้ายใหม่ๆ อันเป็นเหตุการณ์ในอีก 30 ปีต่อมา

จีน-ไทยเมื่อ 30 ปีที่ผ่านมา

ไม่เป็นที่สงสัยเลยว่า ภายหลังจากเหตุการณ์เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 1976 ไปแล้วรัฐบาลขาวจัดของไทยจะตั้งข้อรังเกียจต่อจีนเพียงใด ความสัมพันธ์ทางการทูตที่เพิ่งเริ่มได้เพียงปีเดียวถูกอดีตนักการทูตไทยคนหนึ่งระบุว่า เป็นความสัมพันธ์ที่ถูก "แซ่แข็ง" ⁽²⁾ แต่ก็เช่นเดียวกับอีกหลายเรื่องทั้งก่อนและหลังเหตุการณ์ดังกล่าว ที่ไม่ว่าฝ่ายไทยหรือขาวไทยแทบจะไม่รู้ (หรือไม่เปิดใจรับรู้) เลยว่าในเวลาเดียวกันนั้นในจีนได้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ทรงความหมายเกินกว่าที่ใครจะคาดคิด

นั่นคือ ผู้นำจีนในฝ่ายนักปฏิบัติที่ซึ่งสามารถยึดกุมอำนาจมาได้แทบจะเบ็ดเสร็จแล้วนั้น ได้ประกาศนโยบายเปิดประเทศและปฏิรูป

นโยบายดังกล่าวมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงหลักนโยบายต่างประเทศจีนอย่างมหาศาล เมื่อจีนเห็นว่าการปฏิวัติของประเทศใดก็ตาม ควรที่จะริเริ่มและดำเนินการโดยประชาชนของประเทศนั้น ไม่ควรที่ใครจะเข้าไปเกี่ยวข้อง

หรือสนับสนุน หากไม่แล้วจะเท่ากับเป็นการเข้าไปทำการปฏิวัติแทนหรือไม่ก็บีบบังคับให้ปฏิวัติ ซึ่งจะเป็นการยึดเยียดในทางทัศนยะ การแทรกแซง ที่รังแต่จะให้การปฏิวัติของประเทศนั้นๆ ถูกทำลายลงไป⁽³⁾

จากหลักนโยบายที่ว่า จีนจึงลดการให้ความสนับสนุนขบวนการปฏิวัติที่ตนเคยให้มานานนับสิบๆ ปีลงอย่างช้าๆ และเป็นเหตุให้ส่งผลกระทบต่อการปฏิวัติของ พคท. ไปด้วยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ในกรณีที่เกี่ยวข้องกับไทยนั้น มีชนชั้นนำและนักการต่างประเทศไทยจำนวนไม่น้อยที่เชื่ออย่างเหลือเกินว่า ที่จีนยอมยุติการให้ความช่วยเหลือแก่พคท. นั้น เป็นเพราะจีนต้องการใช้ไทยเป็นทางผ่านสำหรับส่งอาวุธยุทธโปกรณ์ให้แก่ฝ่ายเขมรแดงเพื่อใช้ต่อสู้กับรัฐบาลหุ่นในพนมเปญ อันเป็นรัฐบาลที่ซบรัฐบาลเขมรแดงออกจากอำนาจในปลายทศวรรษ 1970 ความเชื่อข้างต้นแม้จะมีส่วนจริงอยู่ก็ตาม แต่ก็ไม่มากนักหากพิจารณาในแง่หลักนโยบายของจีนดังที่ได้กล่าวไป เพราะถึงแม้จะไม่มีเหตุการณ์ในกัมพูชา จีน ก็ต้องยุติการให้ความช่วยเหลือแก่ พคท. ไม่วันใดก็วันหนึ่งอยู่ดี ซึ่งหากยิ่งเร็วเท่าไรก็ยิ่งดีต่อจีนเพียงนั้น (แต่จะเพราะอะไรนั้น จะกล่าวต่อไปข้างหน้า) ความจริงข้อนี้อาจเห็นได้จากการที่จีนยุติการให้ความช่วยเหลือในทำนองเดียวกับขบวนการปฏิวัติอื่นๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ไม่ว่าจะเป็นพม่า มาเลเซีย เป็นต้น ที่เห็นได้ชัดว่า ประเทศเหล่านี้ไม่จำเป็นจะต้องมีเหตุปัจจัยในแบบที่ไทยมีแต่อย่างใด (คือปัญหาที่กัมพูชา)

อาจกล่าวได้ว่า การเปลี่ยนแปลงหลักนโยบายดังกล่าวของจีนนั้น ชนชั้นนำไทยไม่ได้รู้อะไรมากไปกว่าการที่จีนประกาศในเชิงหลักการกว้างๆ ว่าต่อไปจีนจะไม่แทรกแซงกิจการภายในของมิตรประเทศ และไม่ต้องการให้มิตรประเทศแทรกแซงกิจการภายในของจีนเช่นกัน

และเพราะรู้จำกัดเพียงแค่นั้น จึงไม่แปลกที่รัฐบาลไทยในช่วงต้นทศวรรษ 1980 จะยังคงไม่ไว้ใจหรือกลางแกลงใจจีน จนหวั่นเกรงที่จะเปิดความสัมพันธ์ทางการค้าและการลงทุนเมื่อจีนเสนอมาร ต่อเมื่อนักธุรกิจไทยเชื้อสายจีน (ที่เริ่มเข้ามาทำมาหากินทางการเมืองมากขึ้นเรื่อยๆ) ยืนยันกับรัฐบาลว่าจีน "เปลี่ยนไป" แล้วด้วยน้ำเสียงที่หนักแน่น รัฐบาลไทยจึง (ยอม)

เชื่อ และพัฒนาความสัมพันธ์กับจีนเรื่อยมากระทั่งภาวะความสัมพันธ์ที่ถูก "แซ่แข็ง" ได้ค่อยๆ ละลายไปในที่สุด

ในทำนองเดียวกัน ชัยไทยก็ยังคงงงๆ กับการเปลี่ยนแปลงในจีนอยู่ไม่น้อย เพราะก่อนหน้านี้นี้ไม่กี่ปีแต่ๆ ตนยังยกย่องชื่นชมผู้นำจีนในฝ่ายที่ซุสังคมนิยมอย่างเข้มข้นหรือฝ่ายซ้ายจัดอยู่ลัดๆ แต่มาบัดนี้ คนที่ตนยกย่องกลับถูกตราหน้าด้วยความผิดต่างๆ นานา ในทางตรงกันข้าม ผู้นำในฝ่ายนักปฏิบัติที่ตนก็ร่วมในการประณามว่าเป็นผู้ทำลายลัทธิสังคมนิยม (หรือที่เรียกกันว่า "พวกลัทธิแก่") กลับก้าวขึ้นมาต่างประเทศ ซ้ำยังนำด้วยนโยบายที่ช้ายไทยเองก็ไม่เคยเห็นพ้องเมื่อก่อนหน้านี้

และในขณะที่ยังไม่หายงง พอเกิดเหตุการณ์ในกัมพูชา จีนก็มาบอกกับช้ายไทยว่า สถานการณ์ตอนนี้ (ปลายทศวรรษ 1970 ต่อทศวรรษ 1980) ต้องขึ้นต่อสถานการณ์สากล และเมื่อสถานการณ์สากลคือ การที่สหภาพโซเวียต (ในขณะนั้น) ได้ให้ท้ายเวียดนามบุกยึดกัมพูชา และจีนเองก็ต่อต้านพฤติกรรมดังกล่าวโดยร่วมมือกับรัฐบาลไทย ดังนั้น ช้ายไทยหรือ พคท. ก็ควรมีนโยบายมาขึ้นต่อสถานการณ์สากลนั้นด้วย

แม้จะมีแรงต้านจากช้ายไทยบางกลุ่มบางคน แต่โดยภาพรวมแล้ว ช้ายไทยจำต้องว่าไปตามจีนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะหลายสิบปีที่ผ่านมา นับแต่ก่อตั้งพรรค อาจกล่าวได้ว่า ช้ายไทยแทบจะไม่มีปัจจัยหลักที่สำคัญ ต่อการปฏิบัติที่เป็นของตนเองเลยก็ว่าได้

ผลก็คือ ช้ายไทยต้องหันกลับมาตั้งหลักด้วยการนับหนึ่งใหม่ จนถึงกลางทศวรรษ 1980 นั้นเอง ช้ายไทยก็แทบสลายตัว บางคนยังไม่หายงงกับจีน ในขณะที่บางคนยังคงเข้าใจจีนในฐานะสหาย และอีกหลายคนได้หลอมละลายตนเองเข้าไปเป็นนักการเมืองในระบบที่ตนเคยต่อต้าน โดยทั้งหมดนี้ต่างหันไปประกอบอาชีพที่ไม่ใช่นักปฏิวัติอีกต่อไป และมีจำนวนไม่น้อยของช้ายไทยเหล่านี้ที่ยังคงยึดมั่นในอุดมการณ์เดิมของตนไม่เปลี่ยนแปลง

นับแต่ทศวรรษ 1980 เรื่อยมา ทั้งไทยและจีนก็ค้นพบซึ่งกันและกันว่า ต่างฝ่ายต่างมีแรงปรารถนาที่ต้องตรงกัน ฝ่ายไทยพบว่า จีนไม่ได้ให้ความสำคัญกับการปฏิวัติโลกอีกต่อไป แต่ได้หันมาให้ความสนใจการพัฒนา

เศรษฐกิจของตนอย่างเอาจริงเอาจัง ส่วนจีนก็พยายามแสดงตนอย่างเต็มที่ เพื่อให้ไทยเห็นว่า ตนจะยื่นหยัดนโยบายเปิดประเทศและปฏิรูปไปอีกยาวนาน และต้อนรับการลงทุนของนักธุรกิจไทยเชื้อสายจีนด้วยความยินดี และนักธุรกิจไทยเชื้อสายจีนเหล่านี้ก็ไม่ละเลยที่จะใช้พื้นฐานวัฒนธรรมจีนมาเป็นประโยชน์ต่อการค้าการลงทุนของตน จนมีไม่น้อยที่ประสบความสำเร็จ

ผลดังกล่าวหากมองจากฝ่ายจีนแล้ว นับว่าไทยปรับตัวรวดเร็วเกินคาด โดยเฉพาะกับการสลายตัวลงของขบวนการปฏิวัติของซ้ายไทย เพราะเมื่อเร็วเกินคาดก็หมายความว่า จีนก็จะสามารถเปิดที่ทางให้กับบทบาทของตนเอง ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้เร็วขึ้น กล่าวอีกนัยยะหนึ่งก็คือ ความเร็วในเรื่องนี้สอดคล้องกับแผนแม่บทในการพัฒนาเศรษฐกิจของจีนนั่นเอง

ตรวบจนสิ้นทศวรรษที่ว่า ไทยก็ไม่ได้รู้สึกแปลกแยกกับจีนอีกต่อไป ซ้ำจีนก็เริ่มขยายบทบาทของตนให้กว้างกว่าในทศวรรษแรกของการใช้นโยบายเปิดประเทศและปฏิรูป กล่าวคือ พอเริ่มทศวรรษ 1990 จีนก็เริ่มโครงการทางเศรษฐกิจใหม่ๆ ที่ตนได้วางแผนเอาไว้นับแต่เปิดประเทศ และ 1 ในนั้นก็คือโครงการความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับเพื่อนบ้านที่อยู่รอบๆ จีนทุกทิศทาง และสำหรับทางด้านใต้ของจีนก็คือ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งมีไทยเป็นหนึ่งในนั้น

ต้นทศวรรษที่ 1990 เป็นช่วงที่เศรษฐกิจฟองสบู่ของไทยกำลังฟูฟ่อง ส่วนจีนเองก็มีเสถียรภาพทางการเมืองอย่างเต็มเปี่ยม เพราะเพิ่งปราบปรามขบวนการนักศึกษาใจกลางกรุงปักกิ่งมาได้ไม่กี่ปี ดังนั้น ทันทีที่จีนเริ่มโครงการความร่วมมือทางเศรษฐกิจของตน ไทยจึงเป็นประเทศเดียวที่แสดงออกซึ่งความลึงโลดอย่างออกนอกหน้า

และต่อมามันก็ได้กลายเป็นที่มาของโครงการเศรษฐกิจเรขาคณิตต่างๆ เช่น สีเหลี่ยมเศรษฐกิจ ห้าเหลี่ยมเศรษฐกิจ หกเหลี่ยมเศรษฐกิจ เป็นต้น จนเวลานั้นหากนักการเมืองหรือนักธุรกิจคนใดไม่รู้จักคำศัพท์เหล่านี้แล้วก็อาจจะง่ายต่อถูกดูแลจนทางวิสัยทัศน์เอาได้ง่ายๆ เลยทีเดียว ทั้งๆ ที่หากรู้แล้วก็ได้เป็นหลักประกันว่าวิสัยทัศน์จะลึกซึ้งแต่อย่างไร

แต่ถึงตอนนั้น ท่าทีของจีนก็เปลี่ยนไปจากเดิมเสียแล้ว บนเวทีการ

เจรจาความร่วมมือในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจหรืออื่นๆ จีนมักจะรุกเข้าให้ไทยและมีมิตรประเทศในแถบลุ่มน้ำโขงเห็นพ้องกับการเปิดเส้นทางคมนาคมบนแม่น้ำโขง และก็แน่นอนว่า นอกจากไทยแล้ว ชาติที่เหลือหากไม่ตอบรับแบบขอไปทีก็จะทำเป็นนิ่งเฉยเสีย

ท่าทีของจีนเช่นนั้นช่างแตกต่างจากอดีตเมื่อ 30 ปีก่อนเสียนี้กระไรคือเปลี่ยนจากความสุภาพอ่อนน้อมถ่อมตนมาเป็นความเชื่อมั่นแข็งขัน เปลี่ยนจากการมองชีวิตที่สมถะตามแบบฉบับของสังคมนิยมมาเป็น การมองชีวิตที่บริโภคนิยมตามแบบฉบับทุนนิยม ดังนั้น สำหรับจีนแล้วความร่วมมือทางเศรษฐกิจจึงมิใช่อะไรอื่น หากคือ ความมั่งคั่งและร่ำรวย และบนพื้นฐานท่าทีและทัศนนะเช่นนี้ จีนจึงให้ความสำคัญกับปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อมน้อยมาก หากมีการพัฒนาแม่น้ำโขงเป็นเส้นทางคมนาคมขึ้นมา

จะว่าโชคดีหรือโชคร้ายก็เหลือเดา ที่ได้เกิดวิกฤติเศรษฐกิจขึ้นในไทยเมื่อปี 1997 และทำให้จีนต้องชะลอทำที่ตั้งกล่าวของตนลง แต่นั่นก็เพียงไม่กี่ปี เพราะพอไทยเริ่มตั้งหลักได้ในปี 2000 จีนก็รื้อฟื้นโครงการพัฒนาแม่น้ำโขงขึ้นมาอีก คราวนี้จีนรุกมากกว่าแต่ก่อน จนประเทศที่เคยค้านหรือยอมรับอย่างเสียมิได้ต่างก็เริ่มอ่อนเสียงลง พอถึงปี 2003 จีนก็สามารถระเบิดเกาะแก่งเปิด "พรมหจรรย์" ของแม่น้ำโขงเพื่อการเดินเรือได้เสรีจสมอารมณ์หมาย (หากไม่นับที่จีนได้เปิด "พรมหจรรย์" ให้กับแม่น้ำสายนี้ไปก่อนหน้านั้นด้วยการสร้างเขื่อนในเขตประเทศของตน และโดยที่ผู้นำไทยเองก็ไม่อนุทรวร้อนใจแต่อย่างใด)

อย่างไรก็ตาม รัฐบาลไทยที่เห็นดีเห็นงามกับการระเบิดเกาะแก่งมาแต่ไหนแต่ไรแล้วนั้น (ซึ่งถือเป็นเรื่องปกติของชนชั้นนำไทย เพราะการเปิด "พรมหจรรย์" ธรรมชาติเป็นเรื่องที่ชนชั้นนำไทยถนัดมากเรื่องหนึ่งจากที่มีอยู่ไม่กี่เรื่องในมันสมอง) ในปีเดียวกันรัฐบาลไทยก็ได้ทำข้อตกลงเขตการค้าเสรีกับจีนโดยไม่รอเพื่อนบ้านในอาเซียน และโดยไม่ใยพิวกับเสียงคัดค้านการระเบิดเกาะแก่ง รวมทั้งเสียงเรียกร้องให้มีความรอบคอบในการทำการค้าเสรีกับจีน

เมื่อแม่น้ำโขงก็ "เสรี" การค้าก็ "เสรี" มูลค่าทางการค้าไทย-จีนจึงย่อมเพิ่มขึ้นมากกว่าเมื่อปีก่อนหน้านั้นเป็นธรรมดา แต่ชนชั้นนำไทยกลับตีใจกับตัวเลขที่ว่านี้ รวมทั้งตัวเลขที่ไทยเกินดุลย์ทางการค้าจีนด้วย และภูมิใจในฝีมือหลาย

มือของตนเอง ในขณะที่รายงานผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมหลังจากที่มีการระเบิดเกาะแก่งบนแม่น้ำโขงเริ่มทยอยปรากฏออกมาโดยที่ต่างรู้ดีว่ามันสายเกินแก้ไปแล้ว และก็เช่นเดียวกับหลายสิบปีที่ผ่านมาที่ในที่สุดแล้วรัฐบาลก็ไม่ได้ให้ความสำคัญมากนัก

ส่วนจีนนั้น หลังจากที่เสร็จสมอรรถหมายกับการพัฒนาลุ่มแม่น้ำโขงแล้ว จีนไม่คิดว่าปัญหาที่เกิดขึ้นตามมาจะสำคัญไปกว่าการรุกคืบต่อไปในประเด็นอื่นๆ ปัญหาแรงงานข้ามชาติผิดกฎหมาย ปัญหายาเสพติด ปัญหาการค้าประเวณีข้ามชาติ ปัญหาความขัดแย้งของชนชาติพันธุ์ ฯลฯ สามารถกระตุ้นให้จีนหันมาแก้ปัญหาค้างๆ ไปเท่านั้น ซึ่งช่างแตกต่างกันอย่างยิ่งหากเทียบกับการเป็นฝ่ายรุกในเศรษฐกิจ

ประเด็นใหม่ที่จีนได้รุกต่อมาหลังจากการรุกเรื่องการพัฒนาแม่น้ำโขงก็คือ การรุกให้ไทยเร่งตัดสินใจในโครงการคอคอดกระ อันเป็นโครงการที่ไทยถกเถียงมาหลายทศวรรษ และไม่ว่าการรุกของจีนในเรื่องนี้จะจบลงอย่างไร ผลด้านหนึ่งที่ปรากฏแน่ๆ คือ ไทยจะเป็นฝ่ายตั้งรับ และถ้าหากการรุกของจีนเกิดสำเร็จขึ้นมาจริง ผลก็จะไม่เกิดแก่ไทยฝ่ายเดียว หากยังอาจจะเหินไปถึงเพื่อนบ้านอีกด้วย อย่างน้อยก็ในระดับหนึ่ง

ไทย-จีนเมื่อ 30 ปีผ่านไปจากนี้

จีนเป็นประเทศที่มีลักษณะเด่นอยู่ประการหนึ่งคือ เมื่อตั้งใจทำในสิ่งใดแล้ว จีนจะมีความมุ่งมั่นเพื่อก้าวไปสู่สิ่งที่ตั้งใจให้ได้ ในสมัยที่สงครามเย็นยังคุกรุ่นอยู่นั้น จีนเองก็มีความมุ่งมั่นที่จะเห็นการปฏิวัติโลก จีนจึงไม่ลังเลที่จะเป็นฝ่ายรุกเพื่อการนี้ แต่เนื่องจากขบวนการปฏิวัติในไทยปฏิบัติกรอย่างลับๆ ภาพการรุกของจีนจึงไม่ใหญ่โตนัก และเราเองก็เห็นได้ไม่ชัด

จีนเปลี่ยนแปลงตนเองจากที่ว่าเป็นปลายทศวรรษ 1970 ขณะนั้นสงครามเย็นก็ยังคุกรุ่นอยู่ไม่ได้ต่างไปจากเดิมมากนัก⁽⁴⁾ ดังนั้น จึงไม่แปลกที่จะมีผู้เห็นว่า การที่จีนเปลี่ยนแปลงตนเองในเวลานั้นถือเป็นการรู้เท่าทันสถานการณ์โลกโดยแท้ เพราะหลังนั้นอีกไม่กี่ปี โลกสังคมนิยมในฝั่งยุโรปก็ถึงกาลล่มสลาย และมีแต่จีนเท่านั้นที่ยังยืนอยู่ได้ แม้การมองจีนเช่นนั้นจะไม่

ผิดก็ตาม แต่ก็ไม่ถูกต้องทั้งหมด เนื่องจากเมื่อศึกษาให้ลึกกลงไปแล้ว เราจะพบว่า เขาเข้าใจจริงแล้วการที่จีนเปลี่ยนแปลงตนเองดังกล่าว ในด้านหนึ่งมีที่มาจากเงื่อนไขปัจจัยภายในของตนอย่างหนึ่งเป็นด้านหลัก ซึ่งมีอยู่ 2 ด้านเป็นอย่างน้อยที่อิงแอบกันและกันอย่างแยกไม่ออก

ด้านหนึ่งคือ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีผลมาจากความขัดแย้งทางความคิดอย่างหนักหน่วงและรุนแรงของแกนนำพรรคคอมมิวนิสต์จีนสองกลุ่มคือระหว่างกลุ่มที่เป็นนักปฏิบัติกับกลุ่มที่เป็นนักอุดมการณ์ที่ยึดมั่นในลัทธิสังคมนิยมอย่างเข้มข้น อีกด้านหนึ่งคือ เป็นการเปลี่ยนแปลงหลังจากที่กลุ่มแรกเป็นฝ่ายชนะและเห็นว่า เวลานั้นจีนยากจนอย่างสุดๆ และหากปล่อยให้คงสภาพเช่นนี้ต่อไป จีนก็อาจจะล่มสลายเอาได้โดยที่ไม่จำเป็นต้องว่ารัฐสังคมนิยมในที่อื่นจะล้มไปด้วย

แท้ที่จริงแล้ว การเปลี่ยนแปลงของจีนในปัจจุบันหาใช่ความคิดที่ผุดพรายขึ้นมาโดยฉับพลันในปลายทศวรรษ 1970 แต่อย่างใด หากแต่คือการหยิบยกเอาความคิดที่มีอยู่ก่อนแล้วเมื่อทศวรรษ 1960 มาปรับผืนใหม่ แล้วขยายมันให้ใหญ่โตกว่าเดิมเมื่อฝ่ายนักปฏิบัติได้อำนาจมาเบ็ดเสร็จแล้ว กระทั่งทำให้จีนเป็นจีนดังที่เรารู้จักกันในปัจจุบัน ความจริงข้อนี้อยู่ในการรับรู้ของไทยน้อยมาก

ไทยไม่ได้รู้จักจีนมากไปกว่าเงื่อนไขที่เงื่อนไข 2 ประการดังต่อไปนี้ ประการแรก ไทยรู้จักจีนจากการที่สังคมไทยมีชาวจีนเข้ามาอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากมหาศาลเมื่อนับร้อยปีก่อน จีนที่ไทยรู้จักในแง่นี้จึงเป็นจีนที่แคบอยู่เฉพาะชาวจีนในท้องถิ่นหนึ่ง ที่ไม่อาจใช้อธิบายสังคมจีนได้ทั้งหมด และเป็น การรู้จักในด้านวัฒนธรรมมากกว่าด้านอื่นๆ

ในประการต่อมา จีนที่ไทยรู้จักในปัจจุบันนั้นเป็นจีนหลังจากเปิดประเทศแล้ว ไม่ใช่จีนหลังปี 1949 ที่เริ่มเป็นคอมมิวนิสต์และรัฐไทยเองก็ต่อต้าน ความรู้เรื่องจีนของไทยจึงขาดช่วงเวลาที่สำคัญนี้ไป และเมื่อมารู้จักอีกครั้งหนึ่งในปัจจุบัน จีนที่ไทยรู้จักจึงไม่เพียงไม่สามารถต่อสายให้เข้ากับเวลาที่ขาดหายไปได้อย่างลงตัวเท่านั้น หากแม้จะนำไปต่อสายกับจีนที่ไทยรู้จักในประการแรกก็ยังไม่สามารถเข้ากันได้ดีอีกด้วย

ด้วยเหตุนี้ บ่อยครั้งที่ไทยไปเยือนจีนด้วยความเข้าใจว่าตนรู้จักจีนอยู่บ้าง (จากประการแรก) แล้วสื่อสารในสิ่งที่ตนรู้แก่จีนโดยคิดว่าจีนจะเข้าใจนั้น ผลปรากฏว่า จีนงุนงงและไม่เข้าใจที่ไทยสื่อ เพราะสิ่งที่ไทยสื่อนั้นเป็นเรื่องที่รู้จักเฉพาะท้องถิ่นจีนบางที่เท่านั้น คนจีนส่วนใหญ่ไม่ได้รู้เห็นด้วย คนจีนที่ไทยไปคุยด้วยจึงไม่เข้าใจ ทั้งที่เรื่องที่คุยเป็นเรื่องจีนแท้ๆ

ตรงกันข้ามกับไทย จีนกลับรู้ความเคลื่อนไหวและความเป็นไปของไทยได้ดีกว่า ซึ่งจีนคงมีวิธีที่มากมายในอันที่จะเข้าถึงเรื่องของไทย แต่ที่สำคัญคือ เป็นเพราะไทยเป็นสังคมที่ค่อนข้างเปิดนั่นเอง อันที่จริงแล้วไทยที่จีนรู้จักนั้น หากกล่าวเฉพาะยุคสมัยใหม่แล้ว ก็เป็นไทยตั้งแต่อดีตเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน จะน่าฉงนสักเพียงใดหากมีนักศึกษาจีนที่เรียนภาษาไทยมาตามคนไทย (ในเมืองจีน) ถึงรายละเอียดเกี่ยวกับการเมืองและนักรการเมืองไทยในแบบที่ "ทำการบ้าน" มาอย่างดีแล้ว ในขณะที่หากถามนักศึกษาไทยที่เรียนภาษาจีนว่า ประธานาธิบดีจีนคนปัจจุบันชื่ออะไรแล้ว คำตอบที่ได้ก็คือ ความเงียบ

ด้วยเหตุนี้ ความมุ่งมั่นทำในสิ่งที่ตนตั้งใจทำของจีนเมื่อถูกนำมาประสานกับสิ่งที่จีนเรียกว่า "รู้เขารู้เรา" แล้ว จีนจึงสามารถวางยุทธศาสตร์ในการสร้างและแสวงหาความร่วมมือกับไทยในด้านต่างๆ ได้โดยที่จีนเป็นฝ่ายรุก และด้วยเหตุผลตรงกันข้าม ไทยจึงตกเป็นฝ่ายรับ (โดยบ่อยครั้งก็เข้าใจผิดว่าตนเป็นฝ่ายรุก) แต่นั่นก็มิได้หมายความว่าจีนจะไม่มีจุดที่น่าผิดหวังเสียเลย

และจุดที่ว่าก็คือ บนท่าทีที่เป็นฝ่ายรุกรุนั้น จีนมักจะกล่าวอ้างถึงความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการที่มีกับรัฐไทยเสมอ และเมื่อรัฐไทยตกลงให้ตนระเบิดเกาะแก่งบนแม่น้ำโขงได้ จีนก็ระเบิดมันโดยไม่สนใจเสียงทักท้วงของภาคประชาชน และหากสมมติว่าเกิดมีกลุ่มชาวบ้านเข้าไปขัดขวางการระเบิด (ที่รัฐไทยอนุญาต) จีนก็อาจถือเป็นเหตุเอาความทางกฎหมายก็ยอมได้เช่นกัน

ท่าทีเช่นนี้ช่างแตกต่างกันเหลือเกินกับเมื่อ 30 ปีก่อน ที่จีนมักจะทำให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์กับระดับประชาชนด้วย ส่วนปัจจุบันนี้กลับเจือจางลงไปอย่างเห็นได้ชัด สาเหตุของปัญหานี้มิใช่อะไรอื่น หากมาจากการมุ่งมั่นที่จะพัฒนาเศรษฐกิจของจีนเองอย่างเป็นทางการเป็นด้านหลัก แต่อย่างไรก็ตาม トラบโดที่รัฐไทยไม่ปรบมืออีกข้างให้กับการพัฒนาของจีนแล้ว ก็น่าเชื่อว่า แม้จีนจะรุก

เพียงใด การรุกรานก็ไร้ผล

จากที่กล่าวมาโดยตลอดนี้ เราอาจสรุปแนวโน้มในอนาคตของความสัมพันธ์ไทย-จีนได้เป็นประเด็นดังนี้

1. จีนจะยังคงเร่งพัฒนาเศรษฐกิจของตนต่อไป อัตราเร่งดังกล่าวจะยังคงทำให้จีนเป็นฝ่ายรุกเร้าหาเงื่อนไขต่างๆ ที่จะทำให้การพัฒนาของตนเป็นไปตามที่ตนต้องการ ในระดับโลก การรุกรานจะแสดงผ่านบทบาทของการเป็นผู้นำลงทุนในต่างประเทศมากขึ้น ซึ่งผิดกับเมื่อก่อนหน้าที่จีนมักจะเป็นฝ่ายต้อนรับการลงทุนจากต่างชาติ เกี่ยวกับประเด็นนี้ไทยไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ โดยก่อนหน้านี้ไทย (และเพื่อนบ้าน) ได้ถูกจีนรุกรานในกรณีแม่น้ำโขงไปแล้ว ต่อไปไทยจะถูกรุกรานในเรื่องโครงการคอคอดกระ

2. การเป็นฝ่ายรุกที่มีพื้นฐานแรงปรารถนาในการพัฒนาเศรษฐกิจ อีกทั้งต้องนำตนเองและปรับตัวบนเวทีโลกมากขึ้นนั้น จะมีผลทำให้ท่าทีของจีนเปลี่ยนไปจากเดิมที่เคยสุภาพอ่อนน้อมถ่อมตน มาเป็นท่าทีที่เต็มไปด้วยความเชื่อมั่นในตนเองและมีอัตราสูง ท่าทีเช่นนี้ย่อมนำไปสู่ความคลั่งไคล้ใจของเพื่อนบ้านของจีนได้ง่าย ในกรณีไทยจึงขึ้นอยู่กับความอิสระและความเป็นตัวของตัวเองของผู้นำไทยว่าจะวางตนด้วยท่าทีอย่างไรที่จะไม่ทำให้ไทยต้องเป็น "ลูกไล่" ของจีน

3. จีนจะยังคงยึดหลักการไม่แทรกแซงกิจการภายในของมิตรประเทศภายใต้หลักการนี้ทำให้จีนจำต้องให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ที่เป็นทางการและอิงกับกฎหมายหรือกฎระเบียบระหว่างประเทศมากขึ้นเพื่อความชอบธรรม หลักการนี้เมื่อนำมาผนวกกับแนวโน้มในข้อที่ 1 แล้ว ผลที่ตามก็คือ จีนจะไม่ให้ความสนใจกับความสัมพันธ์ในระดับประชาชนมากกว่าการแลกเปลี่ยนในทางวัฒนธรรม ถึงแม้สิ่งที่จีนได้จากความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการนั้นจะขัดแย้งกับผลประโยชน์ของประชาชนประเทศนั้นก็ตาม ทั้งนี้อาจดูได้จากกรณีการพัฒนาแม่น้ำโขง เป็นต้น

4. การค้าและการลงทุนไทย-จีนจะขยายตัวมากขึ้นตามลำดับ โดยในอนาคตจีนจะมีแนวโน้มเป็นผู้กำหนดความเป็นไปมากขึ้น เพราะโดยพื้นฐานแล้วจีนมีศักยภาพมากกว่าไทยหลายเท่าตัว การเป็นตลาดที่ใหญ่ของจีนอาจ

จะเป็นโอกาสของไทยก็จริง แต่ตลาดที่เล็กของไทยก็เป็นโอกาสของจีนเช่นกัน การค้าที่เพิ่มมูลค่ามากขึ้นหรือการได้เปรียบดุลการค้าของไทยต่อจีนในปัจจุบันนั้น ไม่ได้เกิดจากการพัฒนาแม่น้ำโขงเป็นเส้นทางคมนาคมหรือเส้นทางอื่นๆ อย่างเป็นทางการเป็นหลัก หากเป็นเพราะจีนต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบทางการค้า หลังจากที่เข้าเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลกเมื่อปี 2001 ประการหนึ่ง และเกิดจากการทำข้อตกลงเขตการค้าเสรีกับไทยอีกประการหนึ่ง

ประเด็นที่ไทยพึงพิจารณาจึงไม่ได้อยู่ที่ชุดตัวเลขดังกล่าว แต่อยู่ที่คนไทยในภาคการผลิตไหนที่ได้ประโยชน์จากชุดตัวเลขที่ว่าต่างหาก (ระหว่างภาคเกษตรกรรมกับภาคอุตสาหกรรม) หากรัฐไทยไม่อาจตอบโจทย์ข้อนี้ได้ และปล่อยให้เหตุการณ์ในแบบการทุจริตล่าโยบแบ่งเกิดขึ้นต่อไป ความภูมิใจที่มีต่อชุดตัวเลขดังกล่าวก็จะไร้ความหมายและไม่ต่างกับการหลอกตัวเอง

5. หากการพัฒนาของไทยและจีนยังคงมุ่งไปสู่ความมั่งคั่งและบริโภคนิยมดังทุกวันนี้ สิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอย่างแน่นอนก็คือ ปัญหาการแย่งชิงทรัพยากรและปัญหาสิ่งแวดล้อม ในระยะยาวคือ ปัญหาแม่น้ำโขง ที่ซึ่งถูกพัฒนาทั้งเพื่อการคมนาคมและการผลิตพลังงานไฟฟ้า (ในจีน) ซึ่งไทยเห็นพ้องหรือไม่ก็เป็นฝ่ายส่งเสริมมาโดยตลอด⁽⁵⁾ แต่ไทยจะเป็นส่วนหนึ่งของปัญหานี้พร้อมกับจีนและเพื่อนบ้านในลุ่มแม่น้ำโขง

6. ในอนาคตไทยจะประสบปัญหาการเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมายของชาวจีน ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตและน่าสงสัยว่า เหตุใดรัฐบาลและสถาบันวิจัยของไทยจึงให้ความสนใจปัญหานี้น้อยกว่าการเข้าเมืองในทำนองเดียวกันของประชาชนจากประเทศเพื่อนบ้านรอบๆ ไทย ทั้งที่ตัวเลขการเข้าเมืองของชาวจีนที่ว่านี้มีไม่น้อยและมักมีแนวโน้มที่จะบักหลักถาวรอยู่ในไทย เกี่ยวกับประเด็นนี้มีได้หมายมุ่งปฏิเสธการเข้ามาของชาวจีน แต่อย่างไร หากแต่เห็นว่าหากไทยไม่เร่งแก้ปัญหานี้เสียแต่เนิ่นๆ หรือแก้เฉพาะเมื่อมีเหตุการณ์แก๊งลูกหมูหรือการล่อลวงหญิงจีนมาค้าประเวณี (ในไทย) แล้ว ต่อไปจะกลายเป็นปัญหาใหญ่ที่ยากจะเยียวยา

7. หากไทยยังคงเห็นความสำคัญที่จะดำรงรักษาความสัมพันธ์กับจีนให้ราบรื่นต่อไป ความจำเป็นทั้งระยะสั้นและระยะยาวนับจากนี้ไปก็คือ การสร้าง

สถานะให้กับจีนศึกษา (Chinese Studies) ในไทยให้ก้าวหน้าและมั่นคงกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งหากวัดจากการเปลี่ยนแปลงและความเป็นจริงของสถานการณ์จากที่เกิดและเป็นอยู่ในทุกวันนี้แล้ว ไทยควรมีนักวิชาการทางด้านจีนศึกษาไม่ต่ำกว่า 50 คน และจนถึงปี 2020 หรือเมื่อ "ประชาคมเอเชียตะวันออก" (East Asian Community, EAC) ถูกจัดตั้งขึ้นมาจริง (ที่จีนมีส่วนร่วมอย่างสำคัญและอาจเป็นแกนนำของประชาคมนี้) ไทยก็ควรมีนักจีนศึกษาไม่ต่ำกว่า 100 คน

เชิงอรรถ

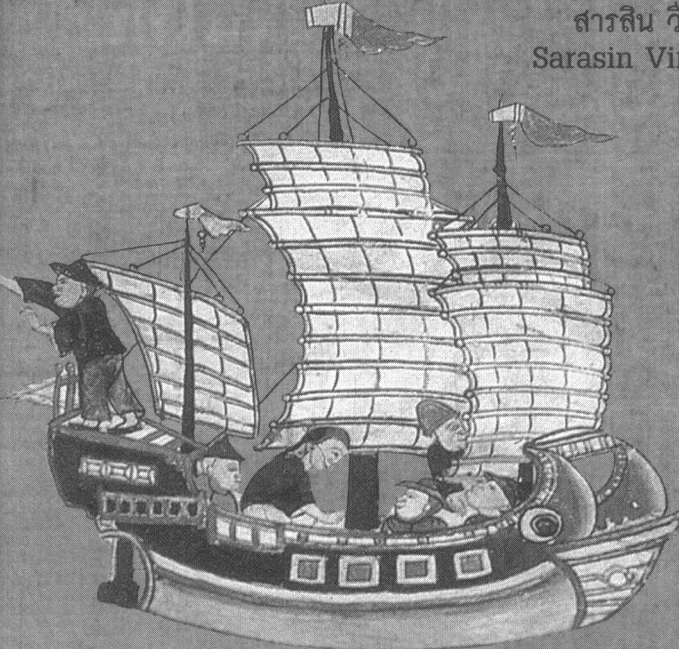
- * อาจารย์ประจำภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- (1) ดูรายละเอียดได้ใน วรศักดิ์ มัทธโนบล, *เศรษฐกิจการเมืองจีน* (กรุงเทพฯ: ศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาฯ, 2547).
 - (2) สารสิน วีระผล, "ความสัมพันธ์ไทย-จีน: กระแสพัฒนาการบนความขัดแย้งในภูมิภาคจากห้วง 2 ทศวรรษ (ค.ศ.1975-1995)," *จีน-ไทยในศตวรรษที่ 21*, วรศักดิ์ มัทธโนบล บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ: ศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาฯ, 2542), หน้า 298.
 - (3) ดู หูเย่าปิง, "บุกเบิกสถานการณ์ใหม่แห่งการสร้างสรรค์สังคมนิยมทันสมัยอย่างทั่วด้าน," *เอกสารสมัชชาทั่วประเทศครั้งที่ 12 ของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย* (ปักกิ่ง: สำนักพิมพ์ภาษาต่างประเทศ, 1982), หน้า 1-8.
 - (4) ข้ายังอาจกล่าวได้ว่า เป็นสถานการณ์ที่ขบวนการฝ่ายซ้ายทั่วโลกกำลังอยู่ในฐานะได้เปรียบ เพราะสหรัฐฯ ได้พ่ายแพ้ให้แก่ขบวนการนี้ในหลายจุดทั่วโลก โดยเฉพาะในอินโดจีน.
 - (5) โดยเฉพาะการสร้างเขื่อนเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้านั้น ไทยเป็นผู้ลงทุนในการสร้างเขื่อน

Tribute and Profit:
Sino-Siamese Trade 1652-1853

จิ้มก้องและกำไร:
การค้าไทย-จีน 2196-2396

สารสิน วีระผล
Sarasin Virapol

บรรณาธิการ : ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และ กัญฉิกา ศรีอุดม
ผู้แปล : พรธงาม เเง้าธรรมสาร, รังษี ชันโสภา, สมพร แลกโซ

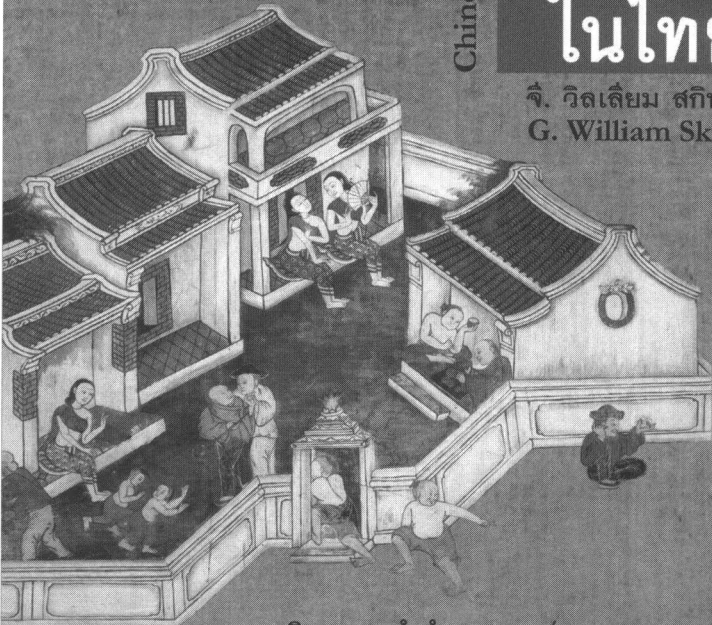
30 ปี ความสัมพันธ์ไทย-จีน
6000 ปี ความสัมพันธ์จีน-ไทย

นตฤติ ปณณาสมา อาภา
แสงสว่าง เติมอด้วยปัญญา ไม่มี

Chinese Society in Thailand

สังคม จีน ในไทย

จี. วิลเลียม สกินเนอร์
G. William Skinner

บรรณาธิการ และคำนำ : ชาญวิทย์ เกษตรศิริ
ผู้แปล : พรรณี ฉัตรพลรักษ์, ภรณ์ กาญจนนัฐิ, ชันจิตต์ คำไพพรรณ,
ปรีญา บุญณะศิริ, ม.ร.ว. ประกายทอง สิริสุข, ศรีสุข ทวีชาประสิทธิ์

เลขอนุญาต ที่ ค. ๒/๒๕๑๙

เลขที่คำขอ ที่ ๒/๒๕๑๙

ใบอนุญาตจัดตั้งสมาคมหรือองค์การ

ตามที่
ได้ขออนุญาตจัดตั้ง
โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

นายบ๋วย อึ้งภากรณ์

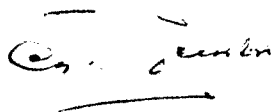
มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

๑. ส่งเสริมการจัดทำตำราภาษาไทยในแขนงสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ทั้งระดับมหาวิทยาลัย และก่อนมหาวิทยาลัย
๒. เผยแพร่ตำราของมูลนิธิในหมู่ผู้สอนวิชาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ที่วราชนาณาจักร
๓. ส่งเสริมการเรียบเรียงงานวิจัย และตำราชั้นสูง และรวบรวมเอกสาร ทางวิชาการออกตีพิมพ์
๔. ส่งเสริมกิจกรรมทางวิชาการด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
๕. ไม่ทำการค้ากำไร และไม่เกี่ยวข้องกับการเมือง

และมีที่ตั้งสำนักงานแห่งใหญ่ ณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร นั้น

กรรมการศาสนาได้พิจารณาแล้ว อนุญาตให้ดำเนินการจัดตั้งได้ และขอให้ปฏิบัติตามคำสั่งและ ข้อบังคับของกรรมการศาสนา โดยเคร่งครัด

อนุญาต ณ วันที่ ๒ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๑๙

(นายวัชร เขียมโชติ)

อธิบดีกรรมการศาสนา

กำหนดการสัมมนาวิชาการเรื่อง
30 ปี ความสัมพันธ์ไทย - จีน
600 ปี ซำปอกง/เจิ้งเหอ กับ อยุธยาและอุษาคเนย์"
30 Years Sino - Thai Relationships
600 Years Sam Po Kong / Zheng He & Ayutthaya and Southeast As

วันศุกร์ที่ 25 พฤศจิกายน พ.ศ. 2548 ณ หอประชุมกองทัพเรือ
จัดโดยมูลนิธิโตโยต้าประเทศไทย บริษัท โตโยต้า มอเตอร์ ประเทศไทย จำกัด
และมูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

ภาคเช้า

- 08.00 - 09.30 น. ลงทะเบียน
09.30 - 09.45 น. กล่าวรายงาน โดย พล.ต.อ. เกา สารสิน ประธานมูลนิธิโตโยต้าประเทศไทย
09.45 - 10.00 น. พิธีเปิดการประชุมสัมมนา โดย ฯพณฯ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ประธานองคมนตรี
10.00 - 10.30 น. พักรับประทานอาหารว่าง
10.30 - 12.00 น. "ปัจจุบันและอนาคตของความสัมพันธ์ไทย-จีน" โดย
ดร.สุภรพันธ์ จิราธิวัฒน์
ดร.วรศักดิ์ มหัทธโนบล
คุณทวี จงกิจถาวร
รศ.ประทุมพร วัชรเสถียร ดำเนินรายการ

- 12.00 - 13.30 น. พักรับประทานอาหารกลางวัน

ภาคบ่าย

- 13.30 - 14.00 น. แนะนำหนังสือชุด "30 ปีความสัมพันธ์ไทยจีน" โดย
ดร.สารสิน วีระพล , อ. กรงยศ แวทองษ์ และ พศ. ธำรงศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์
14.00 - 14.30 น. ปาฐกถาพิเศษเรื่อง " 600 ปี ซำปอกง" โดย
Dr.Geoff Wade , National University of Singapore
14.30 - 15.00 น. พักรับประทานอาหารว่าง
15.00 - 17.00 น. "ซำปอกง จีน อยุธยากับอุษาคเนย์" โดย
ดร.สืบแสง พรหมบุญ
อ.วิโรจน์ ตั้งวาณิชย์
Bai Chun
คุณปรีวัฒน์ จันทร
ดร.ชาญวิทย์ เกษตรศิริ ดำเนินรายการ
17.00 - 17.15 น. ปิดการประชุม โดย ศ.เสน่ห์ จามริก ประธานมูลนิธิโครงการตำราฯ
บรรเลงดนตรีไทยจากคณะนักเรียนโรงเรียนรุ่งอรุณ

พิธีกรประจำวัน : *สมฤทธิ สือชัย*